

Menneskerettighederne - brugt og misbrugt

Menneskerettighederne - brugt og misbrugt

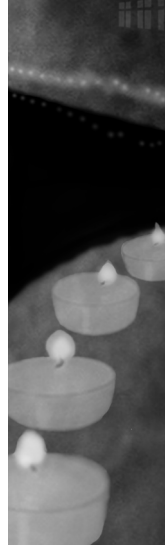
D E N N Y V E R D E N
TIDSSKRIFT FOR INTERNATIONALE STUDIER

DIIS • København • 2007

DEN NY VERDEN 2006:4

1

Udvikling, menneskerettigheder og cyberspace

Udvikling og informationsteknologi bliver i stigende grad koblet på den globale politiske arena. Det seneste eksempel er FNs verdenstopmøde om informationssamfundet, WSIS, der blev afholdt i 2003 og 2005. WSIS samlede diplomater, it-folk og ngo'er i henholdsvis Genève og Tunis med det formål at formulere en fælles vision og handlingplan for udviklingen af det såkaldte globale informationssamfund. Artiklen vil give et rids over området informationsteknologi og udvikling, give eksempler på aktuelle problemstillinger og projekter, opridse politiske indsatsområder og endelig give en kritisk vurdering af implementeringen af de politiske målsætninger.

Informationsteknologi koblet til udvikling

It har været et FN-indsatsområde siden starten af 1990'erne, særligt i regi af FNs udviklingsorganisation, UNDP, FNs organisation for uddannelse, videnskab og kultur, UNESCO, og FNs teleorganisation, ITU. Fokus var de første år især rettet mod etablering af teknisk infrastruktur, men er nu i stigende grad rettet mod brugen af it, især hvordan it kan bidrage til at løfte traditionelle udviklingsproblematikker som fattigdomsbekæmpelse, styrkelse af sociale og økonomiske rettigheder, fremme af god regeringsførelse, styrkelse af civilsamfundet osv. Som led i dette arbejde oprettede FN i 2001 oprettet en særlig ICT Taskforce [Information and Communication Technology] med det formål at "provide overall leadership to the United Nations role in helping to formulate strategies for the development of information and communication technologies and putting those technologies at the service of development." (www.unICTtaskforce.org). Taskforcen er i 2006 blevet afløst af den såkaldte globale alliance for it og udvikling.

Koblingen mellem it, udvikling og menneskerettigheder omfatter principielt hele viften af civile og politiske såvel som sociale, økonomiske, og kulturelle rettigheder. Dette er bl.a. understreget i de politiske erklæringer, der kom ud af WSIS, hvor det i topmødets erklæring hedder, at informations- og

kommunikationsteknologi skal udnyttes til “at realisere et inklusivt og udviklingsorienteret informationssamfund, med mennesket i centrum, hvor alle kan skabe, tilgå, udnytte og dele information og viden med det formål at gøre mennesker, fællesskaber og folk i stand til at udnytte deres fulde potentiale til fremme af bæredygtig udvikling og forbedret livskvalitet, med udgangspunkt i målsætningen og principperne fra FNs Verdenserklæring om Menneskerettigheder” (WSIS principerklæring 2003, artikel 1).

I praksis tager de konkrete indsatsområder imidlertid ofte deres afsæt i ytringsfriheden / informationsfriheden og fokuserer på de nye og forbedrede muligheder for kommunikation og for adgang til information. Eksemplerne på, at it udnyttes til at styrke økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, vil således ofte være afledt af en forbedret adgang til information og til at kommunikere.

Der er imidlertid fortsat en relativt begrænset kobling mellem it og udvikling, hvilket bl.a. skyldes:

- En begrænset dialog mellem udviklingsfolk og it-folk. På trods af de seneste fire års internationale topmødeproces er de to verdener fortsat relativt adskilt, og der er stadig mange udviklingsfolk, der udtrykker “at man jo ikke kan spise computere”. Omvendt er der hos mange it-folk en meget begrænset viden om udviklingsproblematikker.
- Menneskerettighedsorganisationer har hovedsageligt fokuseret på beskyttelsen af menneskerettigheder på nettet, særligt ytringsfrihed, informationsfrihed og privatlivsbeskyttelse, og i mindre grad på it som et middel til at fremme menneskerettigheder og udvikling i ‘den fysiske verden’.
- Der mangler erfaringsopsamling og systematisk evaluering af, i hvilket omfang it kan bidrage til at opfylde udviklingsmål, på trods af at der eksisterer en mængde lokale projekter, der kobler it til udvikling og menneskerettigheder, jf. nedenfor.

Projekter der kobler it, udvikling og menneskerettigheder

Et af de største globale civilsamfundsnetværk på området udvikling, menneskerettigheder og it er Association for Progressiv Communications, APC, der aktuelt omfatter mere end 40 organisationer. APCs rødder går tilbage til starten af 1980'erne, hvor en række uafhængige it-baserede netværk begyndte at fungere som informations- og kommunikationsressourcer for aktivister og ngo'er, med udspring i GreenNet i England og Institute for Global Communication i USA. Senere kom Sverige (NordNet), Canada (Web), Brasilien (IBASE), Nigaragua (Nicarao) og Australien (Pegasu) med, og i 1990 stiftede de syv organisationer APC med det formål at koordinere et globalt netværk af ngo'er, der alle arbejder strategisk med

at udnytte it til at fremme udvikling og menneskerettigheder. Aktuelle projekter spænder over f.eks.:

Open Knowledge Network, OKN, i Kenya, hvis formål er at udnytte it til at udveksle viden fra og mellem oprindelige folk. OKN er et initiativ, der forbinder marginaliserede områder og styrker vidensudveksling mellem oprindelige folk, f. eks. om landbrugspraksis, sundhed, ernæring og andre udviklingsrelaterede spørgsmål. Dette indebærer produktion af indhold på lokale sprog, samt distribution af informationen uden for de berørte områder.

En vidensportal for civilsamfundet i Bulgarien, hvor it udnyttes til at styrke information og samarbejde mellem ngo'er. Portalen fungerer som et virtuelt rum for information, diskussioner, kampagner og andre fælles initiativer mellem ngo'er i området. Som led i arbejdet med portalen er endvidere udgivet en håndbog om strategisk brug af it for civilsamfundsorganisationer.

It-træning som en platform for diskussion af it og udvikling i en række afrikanske lande. Udgangspunktet for projektet er et it-træningsprogram rettet mod ngo'er fra Botswana, Lesotho, Malawi, Mozambique, Namibia, Swaziland og Zambia. Undervisningsprogrammets tekniske fokus (brug af it) er i praksis blevet en platform for debat om, hvordan it kan udnyttes til at styrke landbrug, sundhed og små og mellemstore virksomheder i regionen.

Forbedrede markedsforhold for farmere i Peru gennem trådløs internet. Det peruanske center for sociale studier har taget initiativ til et trådløst internet-udviklingsprojekt, der forbedrer markedsvilkårene for 6000 farmere i et ørkenområde nord for Lima. Projektet fokuserer på at forbedre den information, som farmerne i dag får, og tillige styrke informationen mellem de forskellige enheder, der er involveret i vandtilførsel til området.

Webbaseret borgerinformation fra lokale myndigheder i Colombia. Colnodo og Transparency for Colombia har i samarbejde med borgmesterkontorer i fire byer udviklet hjemmesider, der skal bekæmpe korrupsion og styrke befolkningens adgang til offentlig information. Hjemmesiderne og de tilknyttede værktøjer bruges til at monitorere og verificere de offentlige udgifter og samtidig sikre borgere og ngo'er adgang til offentlig information.

Women's Networking Support Programme (WNSP), der har til formål at styrke kvinders brug af it samt fremme ligestilling i beslutningsprocesser om it. Netværket arbejder på at fremme ligestilling i forbindelse med design, implementering og brug af it, med særligt fokus på uligheder baseret på kvinders sociale eller etniske baggrund. De involverede kvinder arbejder med forskning, uddannelse og vejledning i forhold til

it-politikudvikling og information om brug af it, og er tillige med til at etablere netværk mellem kvinder. Netværket har udviklet en række konkrete værktøjer, og online informationservices såsom Women'sNet i USA, Sawnet i Sydasiens og det globale Virtual Sisterhood netværk. Der er repræsentanter fra mere end 20 lande med i WNSP.

Vender vi blikket mod Danmark, har WSIS været med til at få it placeret på den udviklingspolitiske dagsorden. Dette har bl.a. resulteret i en hjemmeside for it i udviklingsprojekter, der skal være med til at mainstreame it i Danidas sektorprogrammer. Hjemmesiden indeholder tjeklister for it-mainstreaming i forbindelse med programformulering og -evaluering, praksis eksempler fra områderne landbrug, uddannelse, sundhed, erhvervsudvikling, information om sammenhæng mellem it og FN's 2015-udviklingsmål samt en række cases opdelt på lande og sektorer.

Den politiske dagsorden: Verdenstopmødet om Informationssamfundet (WSIS)

WSIS-processen var i højere grad end tidligere FN-topmøder baseret på inddragelse af private virksomheder og civilsamfund. Dette kom eksplicit til udtryk i den FN-resolution, der gav mandat til processen: FN-resolution 56/183 vedtaget af FN's Generalforsamling den 31. januar 2002.

Denne såkaldte multi-stakeholder-tilgang betød, at ngo'er deltog i hele WSIS forhandlings- og forberedelsesprocessen gennem globale forberedelsesmøder (såkaldte *prepcoms*) med adgang til at bidrage til de officielle regeringsforhandlinger. Der er da også flere analyser, der har peget på, at udviklingen af globale civilsamfundsnetværk i tilknytning til informations- og kommunikationspolitik måske er det mest frugtbare resultat af processen og det, der adskiller WSIS mest markant fra tidligere FN-topmøder. Et eksempel er det forskningsprojekt om civilsamfundets rolle i forhold til at influere global it-politik, der gennemføres på Syracuse Universitet (<http://dcc.syr.edu/ford/tnca.htm>).

Det konkrete resultat af WSIS-topmøderne er to politiske deklamationer med tilhørende handlingsplaner samt to erklæringer fra de civilsamfundsorganisationer, der var aktive i processen. Hertil kommer etableringen af et globalt forum for Internet Governance og en opfølgingsmekanisme etableret under FN's økonomiske og sociale råd. Koblingen mellem it og menneskerettigheder var et prioriteret indsatsområde fra de aktive ngo'er gennem hele processen. Mere end 60 ngo'er fra hele Verden organiserede sig i et såkaldt Human Rights Caucus, der arbejdede på at få koblingen mellem menneskerettigheder og it synliggjort og placeret i de politiske deklamationer.

Arbejdet med at få menneskerettigheder på WSIS-dagsordenen mødte imidlertid en del udfordringer undervejs, eksempelvis (Jørgensen 2006):

- Op til få uger før topmødet i Genève var der fortsat lande, der modsatte sig en eksplicit reference til FNs Verdenserklæring om Menneskerettigheder i den politiske erklæring fra WSIS. Denne reference blev indsat i de afsluttende forhandlinger, bl.a. efter pres fra USA, Canada og EU.
- De politiske forhandlinger havde meget fokus på cyber-kriminalitet og koblingen til national sikkerhed og var i mindre grad indstillet på at inddrage problemstillinger knyttet til privatlivsbeskyttelse. Dette var et løbende konfliktområde mellem regerings- og civilsamfundsrepræsentanter.
- Internt i civilsamfundsgruppen var der stridigheder om, hvor højt menneskerettighedsspørgsmål skulle figurere i forhold til udviklingsproblematikker. Der var således uenighed om, hvorvidt udvikling og menneskerettigheder er forbundne målsætninger, eller hvorvidt udvikling må prioriteres over menneskerettigheder. Denne konflikt kom konkret til udtryk i civilsamfundserklæringen fra Genève, hvor udvikling og menneskerettigheder fremstår som separate afsnit.
- Ytringsfrihed blev løbende debatteret, og civilsamfundet og især presseorganisationerne pressede hårdt på for at få en fuld reference til artikel 19 (ytringsfrihed) i FNs Verdenserklæring indsat i den politiske erklæring fra WSIS. Dette lykkedes i de afsluttende forhandlinger op til Genève-topmødet.
- Forholdet mellem adgang til information og udvikling af et offentligt informationsdomæne vis-a-vis ophavsret var et andet kontroversielt emne. Trods mange interventioner fra de deltagende ngo'er blev emnet kun berørt i meget generelle vendinger i de politiske WSIS-dokumenter og med en eksplicit cementering af de eksisterende ophavsretsregimer. Dog har FNs organisation for ophavsret (WIPO) i 2004 vedtaget en 'udviklings-dagsorden' fremsat af Argentina og Brasilien, bl.a. begrundet i at der er brug for at se på den eksisterende ophavsretsregulering med udviklingslandenes behov for øje.
- Ligestilling, særligt i forhold til køn, var et af de emner, der havde en del bevågenhed både fra civilsamfundsgrupper og fra regeringsrepræsentanter. Spørgsmålet om kvinders anvendelse af it og deres adgang til it-beslutningsprocesser var et tilbagevendende tema, men fik på trods af dette stort set ingen plads i de afsluttende politiske dokumenter.

For en samlet evaluering af WSIS-topmødets resultater set fra civilsamfunds side, se: "Much more could have been achieved" (www.worldsummit2003.org)

Politiske indsatsområder – it og udvikling

Handlingsplanen fra WSIS-topmødet i Genève er opdelt i 11 aktionslinier, der angiver de politiske prioriteter for udviklingen af informations-samfundet. Til hver aktionslinie er knyttet en ansvarlig international organisation, der har til opgave at koordinere opfølgning inden for det givne område. Nedenfor er indsatsområderne kort opsummeret:

1. Aktiv involvering og samarbejde mellem regeringer, den private sektor og civilsamfundet. Dette involverer bl.a. udvikling af nationale it-strategier, struktureret dialog mellem regering, den private sektor og civilsamfundet for at fremme offentlige-private partnerskaber og udveksle erfaringer om god praksis, fremme af lokal erhvervsudvikling gennem f.eks. iværksætterstøtte, venture-kapital og mikro-finansiering, støtte til it-relateret forskning og udvikling samt en opfordring til internationale organisationer og finansielle institutioner om at udvikle it-strategier, der fremmer bæredygtig udvikling.

2. Udvikling af it-infrastruktur. Dette indebærer bl.a. offentlige investeringer i it-infrastruktur og services, ikke mindst til udkants- og marginaliserede områder, at udvikle offentlige politikker, der fremmer universel adgang, at opkoble alle skoler, universiteter, sundhedsinstitutioner, biblioteker, posthuse, museer og øvrige kulturinstitutioner, at udvikle politikker og løsninger, der tilgodeser sårbare grupper, at udvikle regionale it-backbones, at støtte trådløse løsningsmodeller, at udvikle strategier for billigere opkoblingspriser, særligt for udviklingslandene, samt at sætte fokus på muligheder for at koble it med traditionelle medier.

3. Adgang til information og viden. Dette involverer bl.a. at fremme udviklingen af det offentlige informationsdomæne, at fremme adgangen til offentlig information, at gennemføre offentlighedslovgivning i lande, hvor dette ikke findes, at udvikle og forske i tilgængeligt it-design og -løsninger særligt med henblik på handicappede, at etablere lokale netadgangssteder, at fremme oplysning om fri og åben software, at fremme lokale myndigheders brug af it, at udvikle digitale biblioteker og arkiver, samt at fremme åben adgang til bøger og tidsskrifter.

4. Kapacitetsopbygning. Dette indebærer bl.a. integration af it i alle uddannelsesprogrammer, inkl. læreruddannelse og offentlig administration og ledelse, udnyttelse af it til at bekæmpe analfabetisme, etablering af lokale it-træningscentre og -uddannelsesprogrammer særligt rettet mod minoritetsgrupper, etablering af pilotprojekter inden for it-baseret undervisning og it-baserede netværk, gennemførelse af en særlig indsats rettet mod kvinder og piger, styrkelse af lokale myndigheders udnyttelse af it, udvikling af mulighederne for fjernundervisning ikke mindst i udviklingslande, samt udbygning af det regionale og internationale samarbejde om uddannelsesprogrammer.

5. Øget tryghed og sikkerhed ved brug af it. Under dette tema er der initiativer knyttet til sikring af data- og netværksintegritet, øget samarbejde om bekæmpelse af såkaldt cyber-kriminalitet, inkl. evt. ny lovgivning, oplysning og uddannelse om privatlivets fred online og om mulighederne for at beskytte den, bekæmpelse af spam, fremme af elektronisk dokumentudveksling inkl. autenticitetssystemer, udvikling af sikre løsninger til online transaktioner, samt af brugervenlige retningslinjer for sikker brug af it.

6. Reguleringsmæssige rammer, der støtter op om de øvrige indsatsområder

Dette indebærer bl.a. at udvikle transparente, gennemsikkelige og konkurrencevenlige lovgivningsrammer, etablere en ny global platform for *Internet Governance* med deltagelse af den private sektor og civilsamfundet, at fremme regionale rod-servere og brug af internationaliserede domænenavne, at opdatere forbrugerlovgivningen, så den tager højde for nye it-problestillinger, at fremme deltagelse af udviklingslande i internationale it-politiske fora, at udvikle strategier for digital forvaltning, at udvikle rammer for elektronisk arkivering, at udvikle fordelagtige rammer rettet mod iværksættere, innovation og investering særligt målrettet kvinder, at udnytte it til at forbedre vilkårene for små og mellemstore virksomheder, at fremme internationale standarder for e-handel, at lade det offentlige gå forrest med e-handelsløsninger, samt at fremme lige adgang til radiofrekvensspektrum.

7. It-applikationer rettet mod alle livsaspekter.

Dette involverer bl.a. at udvikle it-applikationer til støtte for bæredygtig udvikling, offentlig administration, handel, uddannelse, sundhed, beskæftigelse, miljø, landbrug, og forskning. F.eks. løsninger til fremme af kommunikation mellem myndighed og borger, løsninger til fremme af elektronisk handel i udviklingslande, udvikling af sundhedsinformationssystemer og fremme af adgang til sundhedsinformation, fremme af nye netværksbaserede måder at samarbejde og organisere viden på, etablering af monitoreringssystemer i forbindelse med naturkatastrofer, systematisk udbredelse af information knyttet til landbrug og fiskeri, samt fremme af systemer til deling af forskningsmæssige resultater.

8. Kulturel diversitet og identitet, sproglig diversitet og lokalt indhold.

Under dette tema indgår udvikling af politikker, der sikrer respekt for og fremme af kulturel og sproglig mangfoldighed, bl.a. gennem at udvikle sprogligt og kulturelt mangfoldigt indhold på nettet, fremme adgang til digitalt materiale via biblioteker, kulturinstitutioner og lokale myndigheder, bevare og respektere oprindelige folks viden og traditioner, sikre fortsat adgang til traditionelle medier, støtte it-relateret udfoldelse på det kunstneriske område, fremme kvinders involvering i udvikling af indhold til nettet, udvikle og distribuere software i lokale sprog såvel som indhold, der er relevant for marginaliserede grupper, støtte lokale medier og medier, der kombinerer ny og traditionel teknologi, styrke oprindelige folks muligheder for at udvikle indhold i deres eget sprog, samt øge forskning og udvikling i værktøjer som talegenkendelse, oversættelse, meta-reference systemer, elektroniske ordbøger og flersproglige søgemaskiner.

9. Medier.

Under denne aktionslinje fremhæves bl.a. udvikling af lovgivningsmæssige rammer, der sikrer en fri, pluralistisk og uafhængig presse, øget opmærksomhed om mediers rolle i at bekæmpe ulovligt indhold på nettet, udvikling af partnerskaber mellem medie-professionelle i udviklede og udviklingslande særligt med henblik på medietræning, reduktion af internationale ubalancer, der påvirker medier ikke mindst i forhold til infrastruktur, tekniske ressourcer og udvikling af it-færdigheder,

tilskyndelse til traditionelle medier til at fungere som brobyggere over vidensklofter og facilitere kulturel information særligt til landområder.

10. Ethiske dimensioner af informationssamfundet. Dette indebærer bl.a. initiativer til fremme af respekt for fred og for fundamentale værdier såsom frihed, lighed, solidaritet og privatlivsbeskyttelse, bekæmpelse og forebyggelse af brug af it til f.eks. udbredelse af racisme, diskrimination, fremmedhad, vold, børneporno og handel med mennesker, samt en opfordring til den akademiske verden om at fortsætte forskning i de etiske dimensioner af informationssamfundet.

11. Internationalt og regionalt samarbejde. Under denne aktionslinie fremhæves, at regeringer i udviklingslande skal opprioritere it i deres anmodninger om international støtte til infrastruktur, at FNs forsøg på at inddrage virksomhederne i løsningen af de problemer som globalisering medfører (FNs Global Compact) samt 2015-mål-initiativet bør etablere offentlige-private partnerskaber, der fokuserer på brugen af it i udviklingsprojekter, og at internationale og regionale organisationer bør mainstreame it i deres arbejdsprogrammer og tillige støtte udviklingslandene i udvikling og gennemførelse af nationale it-strategier.

Opfølgningen på de enkelte aktionslinier er så småt i gang og foregår gennem åbne, tematiske møder, som de ansvarlige organisationer afholder. Endnu har disse dog primært haft karakter af erfaringsudveksling og debat, snarere end af systematisk evaluering af, hvor langt de enkelte lande og regioner er kommet i forhold til målsætningerne.

Implementering af WSIS' målsætninger: potentialer og barrierer

Det politiske momentum for it og udvikling, skabt i kølvandet af WSIS, skal nu omsættes til konkret implementering. Det er endnu svært at vurdere, hvor meget effekt WSIS-processen vil have for udviklingspolitik og -praksis, men aktuelt er der en række udfordringer, der springer i øjnene:

Ansvar for opfølgningen på de enkelte aktionslinier er placeret hos en lang række forskellige FN-organisationer, hvilket stiller store krav til indbyrdes koordinering. Hidtil har opfølgningsaktiviteterne haft karakter af tematisk debat snarere end systematisk evaluering af de enkelte landes implementering.

Det er uklart, hvorledes den opfølgningsopgave, der er placeret hos FNs kommission for teknologi, forskning og udvikling (CSTD), etableret under FNs økonomiske og sociale råd, i praksis skal kobles til de enkelte aktionslinier. CSTD har ikke erfaring fra WSIS-processen og har ingen midler til at indskærpe implementering hos de enkelte lande. Endvidere har kommissionen ikke præcedens for at inddrage civilsamfundet og den private sektor i kommissionens arbejde, hvilket skabte en del fru-

stration hos civilsamfundet og de private virksomheder på det første opfølgingsmøde i februar 2006.

Det nyetablerede globale Internet Governance Forum skal samles for første gang i oktober 2006 i Athen. Et af forummets mest kontroversielle spørgsmål er fjernet fra dagsordenen, nemlig problemstillingen om, hvorvidt der skal ændres på det forhold, at forvaltningen af internettets grundressourcer, som f.eks. det øverste niveau af domænenavne og tildeling af IP-adresseblokke, suverænt forvaltes af USA. Den nuværende ordning var et af Tunis-topmødets mest kontroversielle emner bl.a. ud fra argumenter om manglende demokratisk legitimitet og begrænset deltagelse af udviklingslande.

Det globale civilsamfund fik med WSIS-processen en fælles platform, hvor ngo'er fra en lang række forskellige områder – udvikling, menneskerettigheder, it, miljø, ligestilling – mødtes og begyndte at samarbejde på tværs af de mere lukkede kredsløb, som de respektive miljøer typisk repræsenterer. De fysiske møder i Genève blev kombineret med mailinglister, blogs og virtuelle debatfora, hvor ngo'er, der ikke havde økonomisk eller praktisk mulighed for at rejse, kunne deltage i diskussionerne og være med til at producere bidrag til den officielle proces. Samtidig var den formelle FN-proces indstillet på at inddrage såvel civilsamfund som den private sektor i et omfang, der ikke tidligere er set. Efter Tunis-topmødet har det vist sig svært at opretholde dette momentum blandt ngo'erne, og opfølgingsprocessen har indtil videre været præget af, at ngo'ernes deltagelse i nogen grad skulle genforhandles.

Som kontrast til dette skal afslutningsvis nævnes den nyoprettede globale alliance for it og udvikling (www.un-gaid.org), der afløser den tidligere FN ICT Taskforce. Den globale alliance inddrager en bred gruppe af såvel private virksomheder som ngo'er, og der er blandt ngo'erne en forventning om, at netop den brede involvering af alle interessenter kan være med til at skabe en ny fælles platform for løbende rådgivning, monitorering og evaluering af udnyttelsen af it i udviklingsprogrammer.

Konklusion

It, udvikling og menneskerettigheder er kommet på den globale politiske dagsorden i et omfang, der ikke tidligere er set. En række lokale projekter er i gang, og et stort FN-maskineri er sat i gang for at følge op på de aktionslinier, der kom ud af topmødet om informationssamfundet i Genève og Tunis. Ngo'er fra hele Verden er i stigende omfang involveret i projekter, hvor it udnyttes til at forbedre information til udkantsområder, styrke marginaliserede grupper, bekæmpe korrupsion, forbedre adgang til offentlig information, styrke lokal erhvervsudvikling osv. Der mangler dog fortsat en mere

systematisk kortlægning af, i hvilket omfang it kan udnyttes til at fremme udviklingsmål.

Indtil videre har koblingen mellem it, udvikling og menneskerettigheder mere karakter af officielle programmerklæringer end faktisk udviklingspolitik.

*Rikke Frank Jørgensen er seniorrådgiver
ved Institut for Menneskerettigheder*

Litteratur

Article 19. 1999. *The right to communicate – The internet in Africa*. London: Article 19.

APC, Association for Progressive Communications. 2005. *Annual report 2004*. http://www.apc.org/books/apc_ar2004_EN.pdf, 12.05.2007.

Civil Society Declaration to the World Summit on the Information Society, 8 December 2003, *Shaping information societies for human needs*, <http://www.smsi-tunis2005.org/plaforme/pdf/civil-society-declaration-en.pdf>, 12.05.2007.

Civil Society Statement on the World Summit on the Information Society, 18 December 2005, *Much more could have been achieved*. http://www.worldsummit2003.de/download_en/WSIS-CS-summit-statement-rev1-23-12-2005-en.pdf, 12.05.2007.

Jørgensen, Rikke Frank. red. 2006. *Human rights in the global information society*. Cambridge, MA: MIT Press.

UN General Assembly, 56th session: Res 56/183, 31 January 2002. http://www.itu.int/wsis/docs/background/resolutions/56_183_unga_2002.pdf, 12.05.2007.

WSIS-03/GENEVA/DOC/4-E, 12 December 2003, World Summit on the Information Society: *WSIS Declaration of principles. Building the information society: a global challenge in the new millennium*. <http://www.itu.int/wsis/docs/geneva/official/dop.html>, 12.05.2007.

WSIS-03/GENEVA/DOC/5-E, 12 December 2003 on World Summit on the Information Society: *WSIS plan of action*. http://www.itu.int/dms_pub/itu-s/md/03/wsis/doc/S03-WSIS-DOC-0005!!!PDF-E.pdf, 12.05.2007.

World Summit on the Information Society WSIS-05/TUNIS/DOC/6 (rev. 1), 18 November 2005, *Tunis agenda for the information society*. <http://www.itu.int/wsis/docs2/tunis/off/6rev1.html>, 12.05.2007.